

מראי מקומות- בבא בתרא צ"א

הש"ס בכתובות (ק: ד"ה הכל), שהבין שכ' הרשב"ם הוא דמפקיע עצמו ממצוות התלויות בארץ. והק' עליו, למה פי' כן, ולא כפשוטו, שמבטל מצות ישיבת א"י, דהיא מצוה עצמותית דאורייתא וחביבה, דשקולה כנגד כל המצוות, והניח בקו'.

(ה) אין יוצאין מא"י לחו"ל- ע' בקרן אורה במו"ק (יד.) שהארץ בגדרי איסור זה, וכ' להוכיח שאינו אלא מדרבנן, ע"ש באריכות.

(ו) אימתי, בזמן שאינו מוצא ליקח, וכו'- הק' תוס', אם אינו מוצא ליקח, אפי' אלף סאה בסלע מה יעשה, הרי אינו מוצא ליקח, והניח בקו'. וע' ברדב"ן (מלכים ה', ט') דפי' דברי הגמ' באו"א, דהיינו, דאימתי אמרי' דאסור לו לצאת מא"י לחו"ל, היינו היכא שאינו מוצא להשתכר בריוח כדי שיהי' יכול ליקח, דאז אינו יוצא כלל, אפי' עמדו סאה בסלע. אבל היכא שאינו מוצא להשתכר בריוח כדי ליקח, אז אפי' אם סאה בסלע מותר לצאת. וע' בלחם משנה שם, שכ' דדעת הרמב"ם שם לפרש הגמ' באו"א, דהיינו שאין כוונת רשב"י לפרש דברי הת"ק, אלא לחלוק עליו, ולומר שאין הדבר תלוי באם יש סאתים בסלע או לא, אלא הכל תלוי באם יכול ליקח או לא, דהיינו, דאם יכול ליקח, אסור לצאת מא"י לחו"ל, ואפי' אם עמד סאה בסלע לא יצא, ואם אינו יכול ליקח, אז מותר לצאת, ואפי' אם אלף סאה בסלע. אבל תוס' ס"ל דבא לפרש הת"ק, ולכן הי' ק' לו, איך שייך לומר "אימתי" דין זה דסאתים בסלע, היכא שאינו מוצא ליקח, הרי אם אינו מוצא ליקח, אפי' אם אלף סאה בסלע צריך להיות הדין כן. אולם כ' דאף קו' תוס' ל"ק אף כפי הבנתו בסוגיין, די"ל דמה שאמר ר"ש דהיכא שאינו מוצא ליקח דיכול לצאת לחו"ל, אין הביאור שאינו יכול למצוא כלל, אלא הביאור הוא שאינו מוצא כי אם בטורח, ואמרי' דהיכא דאינו יכול למצוא כי אם בטורח, אז מותר לצאת כיון דסאתים בסלע, אבל היכא שיכול למצוא אפי' שלא בטורח, אז אפי' אם סאה בסלע אסור לו לצאת.

(א) אין משתכרים בא"י בדברים שיש בהן חיי נפש- כ' הסמ"ע (חו"מ רל"א, מ"ב) דממה שכ' הראשונים והשו"ע בדין דאין אוצרין פירות וכו' בא"י "כן בכל מקום שרובו ישראל", ולא כ' כן בהא דאין עושין סחורה בא"י בדברים שיש בהם משום חיי נפש, משמע דס"ל דיכול לעשות סחורה בדברים של חיי נפש בחו"ל אפי' במקום שרובו ישראל.

(ב) אין משתכרין פעמים בביצים- פי' הרשב"ם, דמה דלא אמרי' אצל ביצים דאסור להשתכר יותר משתות, היינו משום דביצים אין בהם חיי נפש כ"כ, וגם טורח מרובה וריוח מועט הוא וכו', ולכן התירו יותר משתות. וע' בסוף דברי הדרישה (חו"מ רל"א, כ"ח), שכ' דמש"כ הבית יוסף שם דהרשב"ם תלה הדבר בטירחא, זה אינו, דהא התחיל הרשב"ם בהא שאין בביצים משום חיי נפש. וביאר הדרישה דמה שהי' צריך הרשב"ם לטעם דטורח, היינו לפרש למ"ד דפי' תגרא בתר תגרא [נב"ע]. עוד כ' דאפי' אם אמרי' דצריך ב' הטעמים למ"ד דעל חד תרי, מ"מ הוא דלא כב"י, דכ' דביצים הוי חיי נפש כמו יינות ושמנים.

(ג) תגר לתגרא- פי' הרשב"ם, אלא תגר ראשון מוכר לצריכין, ולא לתגר אחר, דאז יש ריוח ב' פעמים, לתגר ראשון ולתגר שני, ונמצא מוקירין יותר מדאי. אבל בשאר דברים מותר, שאם יוקיר זה, ימצא אחרים שימכרו בזול. ולכאור' דברים מחוסרים הבנה, סכ"ס מ"ש ביצים משאר דברים, הרי אם שייך לומר הסברא דיכול ליקח מאחר שהוא בזול, למה אין שייך סברא זו בביצים ג"כ. וע' בסמ"ע (חו"מ רל"א, ל"ט), שביאר דדוקא ביצים אמרי' כן, שאין שכיחי למכור, אלא איש א' מחזיר וקונה מהרבה בעלי בתים א' א' ומוכרן, ונמצא דנתיקר השער, אבל בשאר ענינים מותר, דאם ימכור זה ביוקר ימצאו אחרים שימכרו בזול.

(ד) אין יוצאין מארץ לחו"ל וכו'- פי' הרשב"ם, שמפקיע עצמו מן המצוות. וע' בגליוני

אלו, למה איננו יודעים שמותן של אלו (ע"ש) איך שביאר למה נשים אלו דוקא, וע"ז משיבים דשפיר יודעים אנו שמותיהן. אולם ע' בר"י מיגש שפי' באו"א, דהמינים אינן מודין בתורה שבע"פ, אלא בתורה שבכתב. וזו היא תשובתן, שאומר להן אילולי הקבלה, מנין היו יודעין דבר זה, ומאחר שאתם מודים בזה שהוא מקבלה, הודו גם בתורה שהוא בע"פ, וכל דבר שהוא בידינו קבלה הוא.

(א) **אוי לו לעולם שאבד מנהיגו, ואוי לה לספינה שאבד קברניטא - כ' המהרש"א** לפרש כפלות הענין, שהרי אברהם אבינו הי' שלם במעלת השכליות ומדות, והי' מורה לבריות מציאותו יתברך, וגם הורה להם דרך במדות. ולכן ספדו בב' ענינים אלו, או לעולם שאבד מנהיגו, דהיינו במדת השכלי, שאבד להם המורה להם על מנהיגו של עולם. וגם אוי לספינה שאבד קברניטא, דכמו דהקברניטא מנהיג הספינה שילך בדרך ישרה, ושלא יכשל ביס, כן אברהם אבינו הי' מורה להם איך ללכת בדרך הישר, ועכשיו נאבד.

(ב) **כד הוה בצע ינוקא חרובא והוה נגיד חוטא דדובשא על תרין דרעוהי - כ' הבן יהוידע** דזה הי' לסימן טוב, לרמוז להם מן השמים דשפע הרב הזה בא להם מכח מעשיהם הטובים, אשר מתחסין לידים (ומה שנקט ינוקא, היינו משום שגדול לא ישבר החרוב בידו, כיון שיודע שהוא מלא דבש ונתלכלכו ידיו).

(ג) **שרף שנתחייבו שריפה למקום - פי' המהרש"א**, דהיינו כיון שהי' להם לבקש רחמים על בני דורן בשנות הרעב ולא בקשו, מדה כנגד מדה היו חייבים שריפה [ולכאוי' כוונתו דמדה כנגד מדה היינו משום שיש ענין של שריפה היכא שאין מטר, ולכן מדה כנגד מדה גם הם נשרפו באש].

(ד) **מחלון, שעשו גופן חולין - פי' הרשב"ם**, דחו"ל ארץ טמאה היא. והעיר המהרש"א, דא"כ גם אביהם יהי' נכלל בזה. וכ' דנראה יותר לפרש שעשו גופן חולין במה שנשאו להם נשים מואביות נכריות אחר מות אביהם, וכמבואר בהחולץ דאף רות לא נתגיירה עד ששבה עם נעמי.

(ז) **ומפני מה נענשו, מפני שיצאו מארץ לחו"ל - כ' החתם סופר** (הובא בלקוטים כאן), דמה שמוכרחין לומר דחטא זה הוא, ולא חטא אחר, היינו משום דכיון דפרנסי הדור היו, א"כ הא קיי"ל דכל הנתמנה פרנס על הצבור, מוחלין לו על כל עוונותיו, וא"כ ע"כ רק משום חטא זה שיצאו מא"י לחו"ל נענשו. וע"ש שביאר דבר זה דכל הנתמנה על הצבור מוחלין לו על כל עוונותיו, ע"פ הא דאי' בחז"ל, דמי שמדברים לשון הרע, ניטלין עוונותיו וניתנין למי שמדבר עליו, וא"כ, כיון דמי שנתמנה פרנס על הצבור, בדרך כלל מדברים עליו, נמצא דבאמת נמחלין כל עוונותיו (וע"ש עוד שאי"ז במקרה, אלא הקב"ה מסבב הסיבובים להיות כן).

(ח) **אמר כודנא עקרה במאי פרעא לי - הק' המהרש"א**, חסיד מפורסם כבועז איך יאמר כן. ות"י ע"פ היסוד דצדיקים אין דרכן ליהנות משל חבריהם, ובסעודת חתנים היו נהנים בדרך שושבינות, דהוי כעין הלואה. ואם הי' בועז מזמן למנוח לבוא אל סעודת החתונות של בניו ובנותיו, אז יהי' נהנה בחנם, כיון שלא הי' שייך למנוח לשלם לבועז, ולכן לא הזמינו. וכע"ז **בבן יהוידע**, דא הי' רוצה בעוז לבייש למנוח. אלא דהוסיף דמנוח חלשה דעתו, כי לא ידע כוונת בועז בזה, אלא חשב בדרך אחרת (ואולי י"ל דמה שנענש בועז, אף שהיתה כוונתו לטובה, ע"פ דברי הגר"ח שמואלביץ המפורסמים, דבין לאדם לחבירו מציאות של אש הוא, ואין הכוונה מועלת כלום שלא להיות נשרף על ידו).

(ט) **וסימניך טמא טמא טהור טהור - יש לע', הרי בתחלה הביא הגמ' הא דאברהם, וא"כ למה מתחילין בטמא. וכ' הבן יהוידע** דרוצה הגמ' לסיים בטוב. א"נ, משום דסימן "טמא טמא" מיוסד על קרא מפורשת דכתי', משא"כ טהור טהור. עוד כ' דסימן של אם המן הוא סימן עדיף טפי, ששמה היתה עורביתא, משא"כ אמו של אברהם, שהוא רמז דק, שבשמה אי' "כר", שמרמז לכרים.

(י) **אמי' דשמשון צללפונית... לתשובת המינים - פי' הרשב"ם**, ששואלין המינים על כל דברים

טו) וישם כסאו לאם המלך- ע' במהרש"ל
שהביא מהמדרש דאי' דדורש כסא לאם
המלך זו בת שבע, ותשב לימינו זו רות. וע'
במהרש"א שכ' דממש"כ קרא "לאם המלך"
ולא כ' "לה", דהא כבר הי' מדבר על בת שבע,
משמע דלא קאי הא על בת שבע, ולכן אמרי'
דקאי על רות.